

rerós e tan *volpey*, que al can no ajudave», «se metaveyllà per què lo senyor de la nau fo *volpeyll*, e aquell qui no havia res en la nau deffés mils la nau que'l senyor de la nau», Llull (*Merav.*, NCL. II, 108; III, 5; IV, 119).

Ausiàs Marc encara usava *volp* 'quineu' i *volpell* 'covard' com a termes poètics (CIII, v. 18; LXXVIII, 43). L'arcaica *Compilació de Prov. Àrabs* els prenía tots dos del llenguatge encara viu, del S. XIII: «Qui [lleg. què] has, *volp*, a demanar? —A hon ses gallines vostres se deven jugar?» (ed. Mettmann, § 358) 'què és, oh guineu, el que preguntars? —On s'ajouen les vostres gallines?'. «Tal és ardit entorn çalar / qui és *volpey* al campejar» (§ 241); «cavaller *volpey*, cant és sol mana junta» (§ 80). Aquest sembla que vol dir, que els cavallers covards aprofiten l'ocasió de fer exhibició de proesa cavalleresca, convocant una *junta*, justa o torneig, quan no hi ha altres cavallers presents, no corrent així el risc, que ningú acceptant el repte, pugui atacar-los.

En ll. *vulpecula* apareix en glosses en lloc de *vulpes*, glossat *θήλεια ἀλώπηξ*, CGL II, 328.19; i hi ha com a variant ms. *vulpicula*, forma que es troba també en Notes Tironianes (108.85).

Volpellatge 'covardia, indignitat': «Lo rey tenc per bo que tramesés lo Ors e lo Lop --- e lo Ors ni'l Lop no se'n volgueren escusar, per ço car amaven honrament e temien, que si s'escusaven, que no'ls fos jutgat a *volpelatge*», «per lo *volpe*<y>*atge* del senyor de la nau, fo presa la nau, car aquell hac pahor de morir», Llull (*Merav.*, NCL. II, 141; IV, 118); *volpelatge*, Desclot (NCL. II, 166.2). *Volpellesa*: «l'audàcia cresqué lavors, e mou-se la femeníl *volpelesa*, follament alguna cosa reputant, que de primer ---», *Fiameta* (ed. gòtica, § 12, p. 24). *Volpellea* [«avarícia --- *volpellea* e desesperança», Llull, *Prov. de R.*, 268]. *Volpehitat*. I el mot savi *vulpi*.

Volquer, V. *bolquer* (BOLCAR)

Volsos 'dovelles d'un arcada', 'pedres arrencades d'una construcció'. Era usual en el Princ. en el S. XIV. Els docs. dels pedrers de Girona, S. XIV, identifiquen els *volsos* amb 'dovelles' (Serra Ràfols, VII Congr. Hi. C. Ar., 572); «compram d'en Bernat Vaylles e d'en G. de Manresana *volsos* e pedres menudes», obra dels Murs de Valls, a. 1375. No en sé ni se n'ha citat altra documentació, però aquesta descarta que sigui un adj., accentuat en la inicial (i encara més *volsós*, com admet no se sap si amb cap fonament *AlcM* atribuint-ho a Mallorca); sense descartar la possibilitat que allà secundàriament hagi pres tal forma, per alguna alteració, es pot sospitar que la forma i definició que li donen sigui degut a una falsa identificació amb el parònim (probablement causal) *voluta*. Ignorem l'etimologia. Però fóra raonable conjecturar que vingui de (LAPIDES) *avulsos* 'pedres arrencades' (de *avellere*), del qual s'abstreuia «*vulsom*: vi abstractum» CGL IV, 297.7, «*vulsus διάσπατις* II, 274.18», cf. «*vulsura ῥήγμα* II, 427.53; *τίλημα* II, 455.35, 498.28; *volsura*: sulcus»

II, 597.34.

Volt, V. *voldre*; *volt de pesca*, incorrecte per *bol Volta*, V. *voldre Volter*, V. *voltar Voltera*, *volterella*, *-eta*, *voltí*, *voltímetre*, *voltó*, *voltoi*, *voltonada*, V. *voldre*

VOLTOR, 'gran ocell de presa', del ll. *vŭltŭriŭs* id. □ 1.ª doc.: S. XIII; i sovint en el *Li. de Contemplació* luhià (I, 177 etc.).

«Axí com bon rey és semblant a *voltor* entre moltes guifes, axí àvol rey és semblant a guifa entre molts *voltors*», *Compil. de Proverbis Àrab.* (ed. Mettmann, § 236): *guifa* 'ròssa, carnús d'animal, o animal arrossinat', alludint als cortesans malvats, que si no és ferm se l'aniran menjant de viu en viu.

«Los luxuriosos són turmentats per *voltors*, que incessantment mengen llurs fetges immortals». «Molts perfums e aigues, --- sabons, estopa, banya de cabró, caparrós, sang de *voltor*, tela de cabrit calda, drap de cànem ---», «per la dolçor del meu cant --- totes les ànimes --- oblidants les penes que soferien --- Isíon deseparà la roda --- Tàntalus oblidà menjar e beure, los *voltors* menysprearen lo fetge de Tici, Sísifus se gità ---», BMetge (*Somni* III, NCL., 95.23, 113.2, 87.21); «algunes aus --- com lo *voltor* ---», StVicentF (vocab. Schib). «Lucent com luna, / cintillant stella / --- / ab lo sol sola, / com *voltor* vola / ---», i alternant amb la forma manllevada de l'arag. *buitre*: «abandonada / --- / a lops e cans, / *buytres*, milans, / corps e *voltós* / ---», JRoig (*Spill*, 10572, 13225). El *Dag.* en cita dos exs. del S. XV i alguns de moderns ben curiosos; «com me trobí nua en la vora de la cruel e tempestuosa mar --- pensava que la mia trista sepultura seria que *voltors* e corps e altres aucells de rapina la mia trista carn haguessen a menjar» en el *Tirant de Galba* (§ 358, Ah. IV, 111.7 = § 373 prínceps).

En efecte des de les comarques desèrtiques i freqüentades per la caça, de les serres xurres i aragoneses, la forma cast. *buitre* (*buitre* és ja la forma de SJuan de Gistau, 1965) havia penetrat aviat en l'ús val. i cat. occid.; i si bé mai ni enlloc no ha aconseguit deixar en desús la forma catalana, aviat constatem la concurrència de les dues: «*voltor* o *buytre*: hic vultur», Onofre Pou (*TbPu.*, 46).¹

«Des de lluny cerquen aquí coloms salvatges / dins les coves un refugi protector, / mentre amunt, en ple domini dels oratges / s'hi repenja 'l niu de l'àguila o *voltor*», «no canta per ses branques l'aucell qu'encativam: / lo crit sublim escolta de l'àguila marina, / o del *voltor* que puja sent l'ala gegantina / remoure son fullam», Costa (*Costa Brava de Mall.*, 10d; *El Pi de Formentor*, v. 14). «Planúries dels Monegres, clares en el record / --- sovint els veterans --- / veïem planar els *voltors*, tan alts, sense rancúnies / sobre el desert amarg on sols florí la mort» (*Viatge d'un moribund.*, 1946, 68) dels rims de tremenda bellesa amb què aquell gran amic Joan Sales, padrí d'aquest diccionari nostre, recordava els temps èpics de la defensa catalana en els deserts d'Aragó.